

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію **Ма Юйцзяо**

«Опери Вольфганга Амадея Моцарта та Георга Фрідріха Генделя:

виконавська специфіка сучасних китайських співаків»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

Осмислення процесів світової виконавської практики у її різноманітних проявах – історичних, географічних, національних, жанрово-стильових, персональних тощо – є актуальним напрямом сучасних мистецтвознавчих досліджень, адже надає можливості більш масштабно поглянути на динаміку міжкультурних взаємодій у музичному мистецтві. До цього напрямку належить і дисертація Ма Юйцзяо, яка присвячена малодослідженій проблематиці – вивченню процесів інтерпретації європейського оперного мистецтва XVIII століття у виконавській практиці сучасних китайських вокалістів. Обрана тема відзначається достатньо високим рівнем наукової новизни, адже у вітчизняному музикознавстві ще не здійснено комплексного дослідження, яке б розкривало особливості інтерпретації опер Вольфганга Амадея Моцарта і Георга Фрідріха Генделя в контексті становлення та сучасного етапу розвитку китайського академічного вокалу.

Актуальність теми не викликає сумнівів. Вона зумовлена як посиленням інтересу світового музикознавства до теоретичних проблем культурної глобалізації та гібридизації, так і фактичним підвищенням статусу сучасних китайських оперних виконавців на світовій оперній сцені. У цьому контексті осмислення їхніх інтерпретацій класичного європейського репертуару не лише складає музикознавчий інтерес, а й постає культурологічним феноменом, який фіксує зміни у світовій системі мистецьких комунікацій.

Дисертантка, пропонуючи новий ракурс вивчення міжкультурного діалогу «Схід – Захід» крізь призму оперного мистецтва, демонструє глибоке розуміння як історико-стильових засад європейської опери XVIII століття, так і сучасних

тенденцій розвитку китайської вокальної школи. Відповідно до цього у роботі обрано логічне поєднання музикознавчого, культурологічного, виконавсько-інтерпретаційного та емпіричного підходів. Така багатовекторність зумовлює наукову цінність роботи.

Розгортанню наукової думки у дисертації притаманна струнка логіка. Структура роботи цілком відповідає предмету дослідження і спрямована на досягнення поставленої мети через реалізацію сформульованих завдань. Текст вирізняється високим рівнем академічної культури, чіткістю формулювань, доцільним використанням термінологічного апарату та глибоким знанням музичного матеріалу.

У Вступі роботи, який традиційно присвячено обґрунтуванню теми, визначенню об'єкту, предмету, мети і завдань дослідження, окресленню теоретичного і практичного значення, дисертантка демонструє вміння чітко формулювати думку та добре орієнтуватись у сучасних наукових тенденціях, зокрема у питаннях теорії інтерпретації та міжкультурного обміну. Авторка аргументовано доводить доцільність вивчення опер XVIII століття саме у контексті сучасного китайського вокального мистецтва, підкреслюючи важливість аналізу як технічних, так і культуротворчих аспектів виконавства.

Розділ 1 дисертаційного дослідження «Формування та розвиток китайської вокальної школи на перетині європейської та китайської виконавських традицій» має історико-аналітичне спрямування. Дисертантка простежує генезис китайського академічного вокалу, починаючи від перших контактів із західною музичною культурою у XVIII–XIX століттях до сучасного етапу, коли китайські співаки активно здобувають міжнародне визнання. Важливо зазначити, що у своєму викладі авторка не обмежується суто історичною панорамою, а підкреслює особливі соціокультурні прояви. Зокрема, Ма Юйцзяо зазначає: «Симптоматичним є те, що більшою популярністю користувалась опера XIX століття, яка на відміну від опери XVIII століття була більш зрозумілою і китайському слухачу» (с. 37).

У трьох підрозділах Розділу 1 чітко й змістовно охарактеризовано педагогічні основи формування китайської вокальної школи, наведено імена провідних педагогів та перших співаків, які пройшли європейську підготовку. Особливо цінним є залучення китайських джерел (зокрема, досліджень Ван Дон Мей, Кунь Ло, Лі Мін, Х. Ма, Чжан Голян та ін.), що дозволяє поглибити інформаційне поле дисертації в історичному ракурсі.

Разом з тим, у цьому розділі дуже лаконічно висвітлено ранні історико-культурні передумови формування китайського академічного співу – зокрема, взаємозв'язки із місцевими театральними музичними формами (пекинська опера, жанри куньцюй та юецзюй). Більш ґрунтовне занурення у цей аспект могло би доцільно доповнити й конкретизувати загальну картину розвитку вокальної культури Китаю.

Розділ 2 «Оперне мистецтво XVIII століття та китайська культура» присвячено європейським витокам досліджуваного феномену. Авторка зосереджується на аналізі європейських оперних стилів XVIII століття, зокрема, італійської опери *seria*, французької комічної опери та німецького зінгшпілю, демонструючи обізнаність у специфіці музично-драматургічних моделей того часу. Важливим аспектом є висвітлення тем і сюжетів Далекого Сходу в оперних творах XVIII століття, які, за слушним зауваженням дисертантки, формували уявлення європейців про Китай як про «екзотичну» країну.

Звертає увагу той факт, що авторка дисертації підкреслює відбиття в оперному мистецтві гострої проблеми расизму. Ма Юйцзяо зазначає, що «расизм у оперних опусах XVIII століття – це складна тема, що відображає соціальні та культурні реалії свого часу. Так як цей період був позначений європейським колоніалізмом, рабством та іншими формами дискримінації, то звісно, вони знайшли відображення в мистецтві, не виключаючи і один із найпопулярніших музично-театральних жанрів того часу – оперу» (с. 77). Цей аналітичний блок є концептуально виваженим, а його введення в контекст теми сприймається надзвичайно доречно.

Підрозділ 2.3., присвячений сучасним китайським постановкам європейських опер XVIII століття, заслуговує на особливу увагу. Авторка детально аналізує режисерські підходи, вокальні традиції та способи культурної адаптації європейських творів у Китаї. Залучення прикладів із сучасних сценічних реалізацій опер «Весілля Фігаро», «Дон Жуан» та ін. підкреслює актуальність і практичне спрямування дослідження.

Розділ 3 «Особливості виконавських інтерпретацій оперної спадщини XVIII століття китайських вокалістів» є акцентним у структурі дисертації. У ньому зосереджено авторський аналітичний внесок. Ма Юйцзяо наводить приклади інтерпретації європейських опер XVIII століття відомими китайськими співаками, аналізує темброво-інтонаційну палітру, особливості вокальної техніки, сценічної пластики, манери декламації у порівнянні з класичними європейськими виконавськими зразками.

Авторка наголошує на важливості збереження національної ідентичності під час засвоєння європейських канонів. У цій науковій позиції підкреслено одну з головних ідей роботи: утвердження «китайського голосу» у сучасному світовому оперному просторі. Проведений аналіз окремих жіночих і чоловічих образів з оперної класики демонструє глибину виконавських спостережень, висновки з яких підкріплено чіткими аргументами. Примітно, що до переліку сучасних китайських співачок дисертантка також слушно додає своє ім'я (як представниці молодшого покоління) і аналізує власний практичний досвід виконання партій з опер В. А. Моцарта і Г. Ф. Генделя.

Отже, дисертація Ма Юйцзяо є одним із перших системних досліджень феномена інтерпретації європейських опер XVIII століття сучасними китайськими виконавцями. Наукова новизна роботи полягає у введенні до наукового обігу українського музикознавства нового матеріалу: опису та аналізу китайських вокальних інтерпретацій і сценічних постановок оперних творів В. А. Моцарта та Г. Ф. Генделя, розкритті ролі сучасних китайських співаків у формуванні новітньої оперної парадигми, спробі побудови моделі «східно-західного синтезу» у сфері вокально-сценічного мистецтва.

Теоретичне значення дисертації полягає у розширенні уявлень про закономірності розвитку оперного жанру в умовах міжкультурної взаємодії, а практичне – у можливості використання її результатів в освітньому процесі у курсах історії опери, аналізу виконавських стилів, методики викладання вокалу, а також у діяльності практикуючих вокалістів і режисерів.

Висловлю деякі побажання та зауваження:

1. Історичний контекст у Розділі 1 у певних аспектах подано досить узагальнено. Доцільно було б докладніше висвітлити питання функціонування традиційного китайського театру як передумови формування національного академічного співу.
2. Термінологічний апарат у деяких моментах роботи потребує уніфікації. Зокрема, терміни «академічний вокал» і «європейська вокальна школа» часом уживаються як синоніми, хоча між ними є методологічна різниця.
3. В аналітичній частині було б доречним поглибити музикознавчий аналіз окремих арій В. А. Моцарта і Г. Ф. Генделя задля більш детального простеження інтерпретаційних принципів.

Зазначені зауваження не знижують загального наукового рівня та цінності дослідження, а радше визначають перспективи його подальшого розгортання.

Також запропоную дисертантці два запитання, відповіді на які допоможуть уточнити окремі аспекти роботи:

1. Яким чином екзотизм XVIII століття вплинув на інтерпретацію китайських тем в європейських операх? І чи можна вважати ці інтерпретації об'єктивними з музикознавчої точки зору?
2. Ви описуєте різнобічну діяльність оперних співаків, їх міжнародну співпрацю. Може, варто було б приділити таку ж увагу диригентам, оперним режисерам? Адже в роботі підкреслюється їх вагоме значення.

Загалом, представлене до захисту дисертаційне дослідження Ма Юйцзяо вирізняється самостійністю та відчутною науковою новизною для українського музикознавства, комплексним підходом, логічністю та завершеністю у розкритті теми, належною виконавською компетентністю авторки,

змістовним заглибленням у залучені контекстні аспекти та ґрунтовністю висновків. Поставлене наукове завдання виконано на високому рівні. Результати дослідження мають теоретичну і практичну цінність, збагачують науковий обіг новими матеріалами, розширюють уявлення про сучасний стан оперного мистецтва Китаю та його взаємодію з європейською традицією.

Публікації за темою дисертації представлені у необхідній кількості — три одноосібних наукових статті у фахових наукових виданнях України галузі «Мистецтвознавство» (спеціальність – 025), які доповнені публікацією тез міжнародної науково-практичної конференції. За змістом публікації розкривають провідні положення дисертації. Загалом, дисертація та наукові публікації виконані здобувачкою із дотриманням академічної доброчесності.

Таким чином, дисертаційне дослідження Ма Юйцзяо «Опери Вольфганга Амадея Моцарта та Георга Фрідріха Генделя: виконавська специфіка сучасних китайських співаків» повністю відповідає вимогам МОН України щодо кваліфікаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а його авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
професор кафедри теорії музики
факультету виконавського мистецтва
та музикознавства
Київської муніципальної
академії музики ім. Р. М. Глієра

Оксана ГАРМЕЛЬ